

átmentő

Török Sophie

Szeptember

Mint tejes nedvesség kövér fák duzzadó héjjából, úgy csorog az égből a tejeslág szeptemberi nap. Némán ragyog a világ, pici szelek csiklandják a magvas virágot óh halál! alattomos lépted közelségét még nem sejtí senki! Önfeledt boldogsággal nyújtóznak a dombok s önnön vibráló árnyékával játszik a gyanutlan diófa. Te is szívem oktalan öröm szelid fényében ragyogsz, komor szavaimat meg se hallod, valamit rejtegetsz előlem, gyengéden titkolódzva, mint édes anya karácsony előtt rejt titkos mosollyal szekrénybe drága meglepetést. Óh szív, mindig külön utra szöktél előlem, tizenhat évvel fekete vattában ültél s úgy verted fiatal mellemet mint halálos gyászdobok – hiába hoztam eléd okos reményt s biztos örömök jussát hiába tudattam! Most ragyogtatod fel a titokzatos reményt? s ülsz makacs várakozással, mint tudatlan szűz ígéretes nászágya előtt – pedig olyan vagy mint a rőt lomb, mennél diszes-pirosabb annál közelebb a szennyes halálhoz... Ígéretes édes mézes nyári délután! könnyű ütemmel lebegnek a lombok a könnyű nap alatt, bágyadt mámorral piheg a föld – mintha örökké remélne élni! óh halál alattomos halk lépted közelségét még nem sejtí senki...

Asszony a karosszékből

Valamit még kellene tenni az élettemmel, még nem volna szabad megnyugodni, s ülni tétlenül a napban – mint elkészült kancsó az ötvös asztalán: végérvényesen és menthetetlenül befejezett! Ó, Istenem, még van bennem nyugtalanság, mely fulladozva keres utat – és vágy, mely nem ült még soha a Teljesedés asztalánál! Még szűz dolgok rejteznek ezen a sejtelmes erjedt délutánon: a vibráló sűrű fényben, terhes búzaföldek s remegve érő szőlők között; – kik íme mind kéjes alázatba teljesítnek valami titkos égi parancsot. Ó, asszony a karosszékből! Itt ülök tétlenül, kimaradva az Élet gyönyörű izgalmas játékaiból. De nyugodt bőröm alatt indulatok remegnek, sístergő indulatok! s helyüket keresik tolakodva, mint tétlen figura keresi kirendelt helyét a kockás sakktáblán. – Hiszen mindennek meg kell érni! minden vágy teljesülésért eseng! Céltalan semmi se lesz és Isten! tűrhetsz-e éretlen magvat a Sarló alatt? És én még anya se voltam! Érte lett minden: nagy dolgok kicsiny életben – tavasz! szépség! szerelem! oh Isten! Istenem! mit vétettem én? hogy minden nyüzsgő életek között e néma bölcs mennybolt alatt a borzas kotlót irigylem! Betelt élete kéjes nyugalmát: amint meleg szárnyai alá rejti tengernyi csibéjét.

TÖRÖK SOPHIE, született Tanner Ilona, teljes nevén: Tanner Ilona Irén Lujza Kamilla (Kőbánya, 1895 - Budapest, 1955) Baumgarten-díjas író, költő, Babits Mihály felesége. Verseiben a tépelődő, vívódó női lélek fájdalmait szólaltatta meg. Szabadversei szélsőséges énképet sugároznak: a mély önmegvetés és a kritikátlan önimádat skáláján minden szín megtalálható bennük.

Kovács Újszászy Péter

AKI ÖNMAGÁBÓL FORMÁLT IRODALMAT

Török Sophie korai költészete kérdésekre építkezik. Kik vagyunk? Mit kezdünk a magánnyal? Mi a feladata egy anyának? Kései verseiben letisztult, tömény költészetet kapunk, tragédiák visszhangját.

Az irodai segédtsítként dolgozó Tanner Ilona munkahelyét hátrahagyva 1921. január 15-én házasodott be az irodalomba. Babits Mihály feleségévé vált költői és írói munkásságára nagyobb fény vetül. 1922-től férje kezdeményezésére Török Sophie néven publikálja műveit, ezzel állítva emléket Kazinczy Ferenc feleségének. A fiatalasszony mentorként tekint Babits Mihályra, mélyen érző, gondoskodó hitves, ügyintéző, Babits gégeműtétjét követően önfeledő ápoló, de legfőbbsképpen szenvedélyes, termékeny alkotó vált belőle. A két irodalmi zseni mentővívőként élte meg a pusztán kéthónapnyi ismerettség után kötött házasságot.

Édesapja halálát követően a huszonkét éves Tanner Ilonára hárult a család eltartásának minden kötelezettsége, így nem csoda, hogy írásaiban hiteles képet fest a nehézségekről. Babits Ady Endre özvegyével, Csinszkával (Boncza Berta) fenntartott kapcsolata 1920-ban véget ért, a Nyugat első nemzedékének kulcsfigurája megértő, hűséges társra vágyott. A partneri gondoskodás Török Sophie költészetéből erőteljesen visszaköszön. Babits Mihály 1938-as gégeműtétje után a költő életében a legfontosabb feladat férje ápolása volt. Nem csoda, hogy alkotói válságba került. Költői hangja Babits 1941-es halálát követően tért vissza. Az 1948-ban napvilágot látott *Sírató* versei eltávolodnak a korábbi kötetek identitáskereső hangvételétől. Török Sophie soraiából a gyász, az elengedés nehézsége köszön vissza. Letisztult, tömény költészet.

Ahogy a 20. század számos nőírójának életműve háttérbe szorult, úgy Török Sophie-t is méltatlanul elfeledték, holott versnyelve hozzáférhető, műveinek üzenete pedig a jelenkori olvasó számára is aktuális lehet. A problémák áthidalásának, a boldogság keresésének vágya mind verseiben, mind pedig epikus alkotásaiban tetten érhető. A *Hintz tanársegéd úr* című regény főhőse, Kasper Irma halálosan szerelmes Hintz Pál vezető medikusba, akit a klinikán egyszerűen „adjunkként” tartanak számon. A laboratóriumban tevékenykedő orvos csillogó szemekkel figyeli az adjunkt minden mozdulatát, és olyanira szerelmes lesz a számára szinte teljesen ismeretlen férfiba, hogy hisztériás rohamokban tör ki. Amikor azonban viszonyuk elmélyül, csalódik. Az 1934-es regény egy beteljesületlen szerelem nem mindennapos kálváriáját mutatja be. Ha napjaink sze-

relmesei nem is küzdenek neurotikus tünetekkel, a viszonzatlan érzelmek ugyanúgy fájnak nekik is. Török Sophie költészetében a természet szoros összefüggésben áll a versek beszélőjének lelkiállapotával, függetlenül attól, hogy hasonlít-e egyik a másikra, vagy éppen ellentéző párhuzamokat alkotnak. *Szeptember* című verse az ősz nyugalma és az elmúlás között alakít ki párhuzamot. Az alkotás idilli felütését követően jelenik meg a halálmotívum: „Mint tejes nedvesség a kövér fák duzzadó / héjjából, úgy csorog az égből a tejeslág / szeptemberi nap. Némán ragyog a világ, (...) óh, halál!”

Egy fiatalkori abortusz miatt Török Sophie nem lehetett anya. Az *Asszony a karosszékből* huszonharmadik darabjának zárata szívbemarkoló egyszerűséggel mutatja be a gyermektelenséggel járó vívódásokat: „a borzas kotlót irigylem. Betelt /

élete kéjes nyugalmát: amint / meleg szárnyai alá / rejti tengernyi csibéjét”.

Miért érdemes elmerülni Török Sophie életművében, miért jó olvasólampáink fényét soraira irányítani? A Baumgarten-díjas költő művészetében nem akart másabb lenni annál, aki valójában volt. Azzal a hitelességgel alkotott, amit kortársaitól, a Nyugat első nemzedékétől megszokhattunk.

Török Sophie és férje, Babits Mihály (ismeretlen szerző fényképe)

RENDELJEN ÖN IS A HARGITA KIADÓHIVATAL KÖNYVEIBŐL ÉS KIADVÁNYAIBÓL!

www.szekelyfoldfolyoirat.ro
www.szekelykonyvtar.ro
szekelyfold@hargitamegye.ro
(004)0266-311 026, (004)0746-195 413
530170 Csíkszereda, Tudor Vladimirescu u. 5. sz.